

ภาพผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

มะฮัรในกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง
จังหวัดยะลา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑.ชื่อ-สกุล

.....

๒.อายุ

.....ปี

๓.การศึกษาศาสนา

.....

๔.การศึกษามัธยม

.....

๕.ตำแหน่งทางศาสนา

.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะครอบคลุมและอยู่ในขอบเขตของ
ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร

1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของมะฮัรอย่างไร?

.....

.....

2. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีสิทธิรับมะฮัรอย่างไร?

.....

.....

3. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราการใช้กระดาษอย่างไร?

.....
.....

4. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดและสูงสุดของกระดาษอย่างไร?

.....
.....

5. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นกระดาษอะไรบ้าง?

.....
.....

ประเด็นที่สอง: ผู้ที่มีสิทธิ์กำหนดกระดาษ

1. สิ่งที่ถูกกำหนดค่ากระดาษเป็นอะไรบ้าง?

.....
.....

2. ใช้อะไรเป็นมาตรฐานในการกำหนดกระดาษ?

.....
.....

3. ใครเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกระดาษ?

.....
.....

4. ใครมีอำนาจครอบครองกระดาษ?

.....
.....

5.ปัจจุบันในสังคมของท่านมีการแข่งขันกันเรียกมะฮัรเพราะเหตุผลใด?

.....
.....

ประเด็นที่สาม:ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

1.การกำหนดมะฮัรในยุคปัจจุบันมีผลกระทบอย่างไรต่อชุมชนของท่าน?

.....
.....

2.การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลต่อการสมรสของหนุ่มสาวในชุมชนของท่านอย่างไร?

.....
.....

3.การกำหนดมะฮัรที่สูงมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ของคนในชุมชน?

.....
.....

4.การกำหนดมะฮัรที่ต่ำมีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตคู่ของคนในชุมชน?

.....
.....

5.ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้หญิงเมื่อมะฮัรสูง?

.....
.....

.....
.....

6. ท่านคิดว่าอะไรคือผลกระทบต่อผู้ชายเมื่อมะฮัรสูง

.....
.....

7. ท่านมีแนวคิดและปฏิบัติอย่างไรที่จะช่วยลดปัญหาของมะฮัรที่มีแนวโน้ม
สูงขึ้นเรื่อยๆ ในชุมชนของท่าน?

.....
.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพผนวก ข

แบบอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาพผนวก ค

ภาพถ่ายภาพสนาม

ผู้นำทางศาสนา อีหม่ามบ้านบาตัน ตำบลลิคูล อำเภอมือทอง จังหวัดยะลา

นายชากาเรีย ยูโซ๊ะ

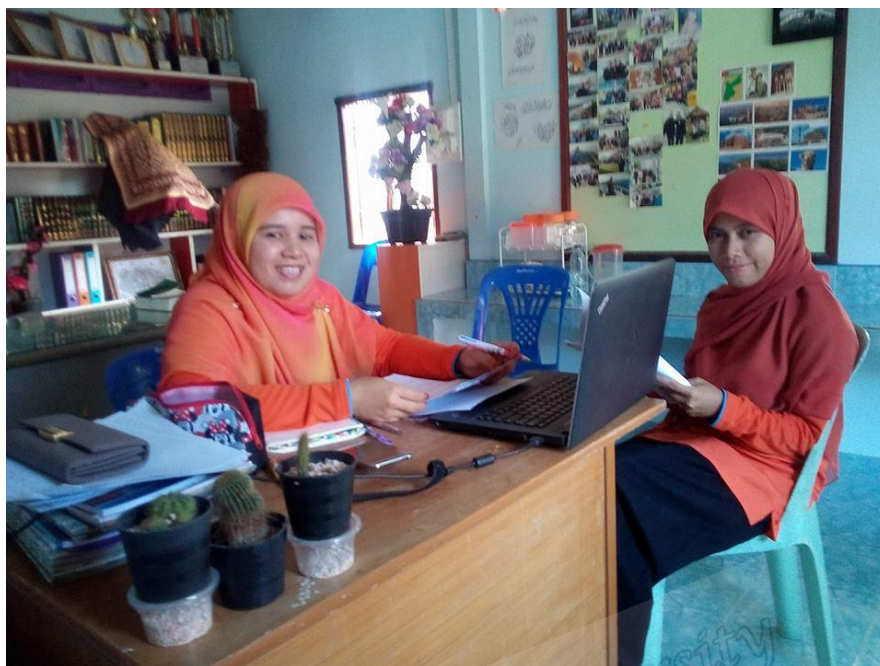
ผู้นำทางศาสนา เคาะฎีบบ้านบาตัน ตำบลลิคด อำเภอมืออง จังหวัดยะลา

นายฮัสนุลเลาะ ยูโหะ

ผู้นำทางศาสนา บิลาบ้านบึง ตำบลลิค อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

นายมะคารี กานู

ครูสอนศาสนาโรงเรียนประทีปวิทยา

นางคอรียะเยาะ เจะเลาะ

ครูสอนศาสนาโรงเรียนประทีปวิทยา

นางอาอีเซาะห์ เซ็ง

ครูสอนสามัญ โรงเรียนประทีปวิทยา

นางรอฮานี ยะยือรี

ครูสอนสามัญ โรงเรียนประทีปวิทยา

นายอับดุลรอเซาะ ลาเต๊ะ

ภาพผนวก ง

นิพนธ์ต้นฉบับ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม : สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม

ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา¹

มารียะฮะ สารนะ²

ดร.อัสมัน แตอาลี³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม (2) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยเอกสารและภาคสนาม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วจำนวน 20 ครอบครัว และประกอบด้วยคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (2) ประเด็นสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว และเจาะลึกเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนำไปใช้ของมุสลิม

ผลการวิจัยพบว่ามะฮัร คือ ทรัพย์สินเงินทองหรือคุณประโยชน์อื่นๆที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิง เนื่องจากการสมรส ดังปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า “และพวกเขาจงให้ทรัพย์สินมะฮัรแก่บรรดาหญิง ด้วยความเต็มใจ” (อัลนิซาอ:4)

สังคมปัจจุบันมีความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรไม่สอดคล้องและไม่ตรงเจตนารมณ์กับกฎหมายอิสลามที่แท้จริง โดยจะพบสภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งในปัจจุบันมุสลิมตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องมะฮัร

¹ ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² นักศึกษาปริญญาโท

³ อาจารย์ที่ปรึกษา

ตามกฎหมายอิสลามน้อยมาก โดยส่วนใหญ่จะกำหนดค่ามะฮัรตามการศึกษา การงานอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมของฝ่ายหญิง ทั้งหมดนี้มีผลต่อการกำหนดค่ามะฮัรที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในตำบลลิคตล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

คำสำคัญ : มะฮัร กฎหมายอิสลาม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

**Mahar In Islamic Law : States and Problems of
Implementation
For Muslims In Lidun Muang Yala⁴**

**Mariyoh Sarana⁵
Dr.Asman Taeali⁶**

Abstract

The objectives of this research were 1) To study mahar in Islamic laws 2) To study states and problems of Implementation for muslims in Lidun Muang Jala

This research was qualitative research including documents and filed study. The research instrument were 1) Interview form including 20family with having daughters was married and including the question for interview 2)The Issues for interview the sample group of them bout states and problems of implementation for muslims.

The results found that mahar were money or other benefit which the male spouse provide to her due to married (nikah) as Allah say in the Al-quran: “And give women (upon marriage) their bridal gifts graciously”

Now In a society where the maqasid shariah has lost understanding by seeing states and problems of implement for muslims in Lidun Muang Jala. Nowadays, Lidun Muang Yala found that low understanding about mahar according to Islamic laws. Most will be configured according to the education and career status and social position of women. All this affects the configuration of the mahar is increasing steadily in Lidun Muang Jala

Keywords: Mahar , Islamic laws

---

⁴ Thesis Outline in Islamic Studies prince of Songkla University

⁵ Student in Master of Islamic Studies

⁶ Lecturer

บทนำ

การมีคู่ครองหรือคู่ชีวิตเป็นเรื่องธรรมชาติที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานไว้ให้แก่สรรพสิ่งทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ และพืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระองค์ทรงกำหนดให้เป็นวิธีการสืบทอดสายตระกูลด้วยเช่นกัน ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า

(وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ)
(الذاریات : 49)

ความว่า “และจากทุกๆสิ่งนั้นเราได้สร้างขึ้นเป็นคู่เพื่อพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”

(อัลซารียาต อายะฮที่ :49)

พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ยืนยันไว้ว่า พระองค์ทรงสร้างคู่ครองให้แก่มนุษย์เพื่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น และความเมตตา เพื่อพวกเขาจะได้ใช้ชีวิตร่วมกัน ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

(وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ)
(الروم : 21)

ความว่า “และส่วนหนึ่งของสัญญาณทั้งหลายของพระองค์ คือการที่พระองค์ได้ทรงสร้างคู่ครองให้แก่พวกเจ้าเองจะได้สงบอยู่กับนาง และทรงให้มีความรักใคร่และเมตตาระหว่างพวกเจ้า แท้จริงในการนี้แน่นอน ย่อมเป็นสัญญาณแก่กลุ่มชนผู้ไตร่ตรอง”

(อัลรุม อายะฮที่ : 21)

Al-khin ได้กล่าวไว้มีใจความว่า “เมื่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา และได้กำหนดให้มนุษย์นั้นมี สัญชาติญาณความต้องการทางเพศ ที่ทำให้ผู้ชายมองสตรีด้วยความพึงพอใจเช่นเดียวกับสตรีทางธรรมชาติในด้านนี้และจัดให้มีการดำเนินการการอย่างเป็นระบบ โดยการได้บัญญัติการสมรส เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่ฝังตัวอย่างมั่นคง และแน่นแฟ้นอยู่ในส่วนลึกของมนุษย์ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยถือว่าการสมรสเท่านั้นที่จะสนองความต้องการในลักษณะนี้โดยมีหลักการ มารองรับ ซึ่งอิสลามไม่ได้ใช้ให้เกิดกตัญญูชาติญาณนี้ไว้และไม่ได้ทำลายความเป็นชาย ด้วยการห้ามสมรสหรือด้วยการเรียกร้องไปสู่ลัทธิการไม่มีภรรยา” (Al-khin, 1996:2/9)

แต่อิสลามก็ไม่ปล่อยให้สัญชาติญาณความต้องการทางเพศของมนุษย์เป็นไปอย่างอิสระเสรีอย่างไร้ขอบเขต เพราะจะเป็นการทำลายตนเอง ทำลายผู้อื่น ทำลายจริยธรรม และทำลายสถาบันครอบครัว และเป็นการเปิดประตูรับการล่อลวงของชัยฏอน (มารร้าย) แต่อิสลามมีจุดยืนที่มั่นคง อยู่ที่สายกลางตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของมนุษย์โดยให้พวกเขาสามารถแสดงบทบาทในทางที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ในการกำเนิดมนุษย์และดำรงคงอยู่ต่อไป (อรุญ บุญชม.ม.ป.ป.4:5 และ Al-khin 1996 2/10)

ในการสมรสนั้น อิสลามได้บัญญัติมะฮัร เพื่อเป็นการแสดงความจริงใจความบริสุทธิ์ใจและการให้เกียรติสามีที่มีต่อภรรยา โดยเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของชายที่ประสงค์จะอยู่ร่วมรวมเป็นสามีภรรยา และดำเนินตามหลักการใช้ชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ และอีกประการหนึ่งการมอบมะฮัร ให้ฝ่ายสตรีก็

เพื่อเป็นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องเครื่องแต่งกายและค่าใช้จ่าย
อื่นๆของฝ่ายสตรีในเรื่องการสมรส(อรุน บุญชม ม.ป.ป:4/5และAl-
khin 1996:2/72)

อิสมาแอ อาลี กล่าวว่า “มะฮัร คือทรัพย์สินค่าสมรสที่
ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรส และเป็น
สิทธิโดยสมบูรณ์ของภรรยาเพียงผู้เดียวเท่านั้นโดยบุคคลอื่นไม่มี
สิทธิใดๆเลยในมะฮัรไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม” (อิสมาแอ อาลี
2547: 61) พระองค์ﷺได้ตรัสไว้

(وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً)
(النساء :)

ความว่า “และพวกเจ้าจงมอบแก่บรรดาสตรี
ซึ่งมะฮัรของพวกนางด้วยความเต็มใจ”

(อันนิซาอู อายะฮ์ที่ 4)

มะฮัร อาจจะเป็นเงินทองหรือทรัพย์สินอย่างอื่นก็ได้
ทั้งนี้ขึ้นกับข้อตกลงทั้งสองฝ่าย(วิท्याลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิท्याลัยปัตตานี ม.ป.ป.:12) เช่น
บ้านเรือนเรือกสวน ไร่นา เครื่องประดับฯลฯ สิทธิและประโยชน์
จากทรัพย์สิน เช่น สิทธิการอาศัยอยู่บ้าน สิทธิการเพาะปลูกบน
ที่ดินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถกำหนด
เป็นราคาได้ (อิสมาแอ อาลี, 2547:61)

มะฮัรไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้า
"ผู้หญิง"จึงมิใช่สินค้าที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาตัวเพื่อซื้อ
ขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้านั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัว
ถูกสินค้าที่ได้อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการดู

ถูกศักดิ์ศรีของสตรี เพราะของแพงอาจไม่ใช่อะไรที่คิดไว้ก็ได้ อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮัร แต่ได้มอบหมายให้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป

อัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่นะบีซุฮัยบ์ได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับนะบีมุซาโดยตั้งเงื่อนไขว่า ให้นะบีมุซาทำงานเป็นลูกจ้างเป็นเวลา 8 ปี เพื่อเป็นค่าตอบแทนในการแต่งงานในครั้งนี้ ซึ่ง นะบีมุซา ได้เพิ่มอีก 2 ปี รวมเป็น 10 ปี การทำงานโดยไม่คิดค่าจ้างในครั้งนี้ หากประเมินเป็นตัวเลขแล้วเป็นจำนวนที่มากมาย แต่ไม่ใช่เป็นหลักฐานเพื่อนำมาปฏิบัติ อย่างน้อยเพื่อเป็นบทเรียนว่าการกำหนดค่ามะฮัรระหว่างแหวนเหล็กเพียงหนึ่งวงหรือการสอนอัลกุรอาน กับการเป็นลูกจ้างเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคม และในแต่ละยุค แต่ละเหตุการณ์⁷

หลักการอิสลามข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในประเด็นค่ามะฮัรดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยพบว่าในปัจจุบันสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่ามะฮัรของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีหลายด้านด้วยกัน เช่น ด้านสภาพพื้นที่ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพและด้านฐานะหรือตำแหน่งทางสังคม เป็นต้น ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยเป็นชุมชนกึ่งเมือง ประกอบอาชีพ ฐานะ และตำแหน่งทางสังคมที่หลากหลาย เช่น รับราชการ พนักงานบริษัท เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อิมามมัสยิด ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น ประชากรตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่สำเร็จ

⁷ มัสลัน มาหะมะ แต่งงานง่าย ชินายาก มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

การศึกษาที่หลากหลายเช่นกัน และหลายระดับ เช่น สำเร็จจากต่างประเทศ สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันการศึกษาปอเนาะ เป็นต้น อีกทั้งค่านิยมประชากรในพื้นที่ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ยังมีการแข่งขันในลักษณะวัตถุนิยมค่อนข้างสูง ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมะฮัรที่มีแนวโน้มสูงอีกด้วย

ดังนั้นจากประเด็นปัญหาและด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญจะศึกษาเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” ซึ่งผู้วิจัยมีความมุ่งหวังที่จะให้วิจัยเรื่องนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการแก้ ปัญหา เรื่องมะฮัรดังกล่าวและส่งเสริมในการปฏิบัติเพื่อสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลามต่อไป

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเรื่อง “มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัย
เอกสารและสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Indepth Interview)

1.วิจัยเอกสาร: ผู้วิจัยรวบรวมอายุะฮ์ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลหะ
ดิษที่เกี่ยวข้องกับมะฮ์รตามหลักกฎหมายอิสลาม รวมถึงทัศนะของ
นักวิชาการอิสลามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมะฮ์ร

ประเภทของเอกสารที่เลือก

1.1เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีดังนี้

- 1.คัมภีร์อัลกุรอาน และหนังสือตัฟซีร์อัลกุรอาน
- 2.หนังสืออัลหะดิษ
- 3.หนังสือต่างๆของบรรดานักวิชาการอิสลามที่เกี่ยวข้องกับ
มะฮ์ร

1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีดังนี้

1.เอกสาร วิทยานิพนธ์ วิจัย บทความ และวารสารที่เกี่ยวข้อง
กับมะฮ์รตามกฎหมายอิสลาม

2.หนังสือพจนานุกรมอธิบายศัพท์

2.สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยการเลือกสัมภาษณ์
ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้วยี่สิบครอบครัวเพื่อให้
ได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของมะฮ์ร
ผู้วิจัยจึงกำหนดครอบครัวประชากรดังต่อไปนี้

1.โต๊ะอีหม่ามตำบลลิดล

2. โต้ะบิลาลตำบลลิตล

3. โต้ะครูปอเนาะตำบลลิตล

4. ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประที่ปวิททยา
ตำบลลิตล

5. ชาวบ้าน ตำบลลิตล

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีลักษณะร่วมคือลักษณะครอบครัวที่มี
บุตรสาวแต่งงานแล้วซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. โต้ะอีหม่ามตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) จำนวนหนึ่งคน

2. โต้ะบิลาลตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) จำนวนหนึ่งคน

3. โต้ะครูปอเนาะตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) จำนวนสามคน

4. ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประที่ปวิททยาตำบลลิตล เลือก
กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนห้าคน

5. ชาวบ้านตำบลลิตล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) จำนวนสิบคน

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัย

1.1 ศึกษาเกี่ยวกับมะฮัรในกฎหมายอิสลาม

นิยามของมะฮัรในเชิงภาษา

คำว่า มะฮัรในเชิงภาษามาจากคำว่า (مهر المرأة) มะฮะระรอ อัลมัรอะตะมะฮัรัน มีความหมายว่าการมอบและการจ่ายมะฮัรให้แก่สตรี)

มะฮัรแปลว่า ค่าสมรส สำหรับพหุพจน์ของมะฮัร คือ มุฮูร การอ่านและการสะกดกริยาของมะฮัร

(مهر) เหมือนคำมะนะอะอา (منع) และนะเศาะเราะอะ (نصر) พยัญชนะตัวแรก ตัวที่สอง ตัวที่สามอ่านด้วยสะกดข้างบน คำว่า (أمهرا) หมายถึง จ่ายมะฮัรให้แก่สตรี (Al- abbadī, fairuz 1/318)

นิยามของมะฮัรในเชิงวิชาการ

ความหมายของมะฮัรในเชิงวิชาการ มะฮัรหมายถึง สิ่งที่น่าถนอม(จำเป็น)ด้วยสาเหตุการสมรสหรือการเสพเมถุนเนอร์โทษ(การร่วมประเวณีโดยสำคัญผิดตัว)หรือการมีเพศสัมพันธ์โดยบังคับ⁸

ดุสุกีย์ให้ความหมายของคำว่ามะฮัรว่า ททรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสพสุขขอวัยเพศของนาง⁹

เหตุผลในการการบัญญัติมะฮัร

อัลลอฮ์ ﷻ ได้บัญญัติการสมรส ทั้งได้ทั้งระเบียบการเพื่อเป็นองค์ประกอบและได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อรองรับการสมรส นักกฎหมายอิสลามได้ให้การสมรสเริ่มต้นด้วยสำนวนเฉพาะแล้วตาม

⁸ อิบน์ มัสนูร ลีซานุลอะรอบีย , ดารุศศอดิร, เบรุต 1995 เล่ม13 , หน้า202

⁹ อัลร็อฟอี , อัลอะชีร ชะเราะฮฺ อัลวะญีร ดารุลญุมฮูรอะลามียะฮฺ เบรุต 997 หน้า 8 หน้า229

ด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆของการสมรส ส่วนหนึ่งของกฎเกณฑ์เหล่านั้นคือมะฮัรเป็นกฎเกณฑ์ของสัญญาสมรสอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้มะฮัรเป็นหน้าที่ของสามีในการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ทั้งมีการบัญญัติให้ชายต้องจ่ายมะฮัรให้กับหญิงทั้งในอัลกุรอานและอัลหะดีษ และมีการห้ามผู้ปกครองยึดเอามะฮัรของลูกมาเป็นกรรมสิทธิ์ตัวเอง เพราะบุตรสาวนั้นไม่ใช่สินค้าที่จะมาซื้อขายและแลกเปลี่ยน แต่ทว่านางคือผู้ส่งส่งและมีเกียรติยิ่ง ซึ่งนางคือความไว้วางใจ(อามานะฮฺ)ที่สามีจะต้องปกป้องรักษา ดังนั้นเมื่อผู้ชายต้องการแสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง และแสวงหาผลประโยชน์จากนางในการใช้ชีวิตร่วมกัน อิสลามได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะกับชายโดยการให้ผู้ชายมอบมะฮัรให้กับหญิงที่ตนได้สมรส เพื่อเป็นการแสดงถึงความจริงใจในความต้องการของชายที่มีต่อหญิง ดังอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดมะฮัรกับท่านนบีอาดัมขณะที่ท่านต้องการเข้าใกล้นางหะวอา โดยมาลาอิกะฮ์ได้กล่าวกับนบีอาดัมว่า "โอ้ออาดัมท่านจงออกห่างจากนางจนกว่าจะได้มอบมะฮัรให้แก่นาง"แบบ อย่างดังกล่าวบ่งบอกว่าภรรยาคือผู้เป็นเจ้าของมะฮัรอย่างสมศักดิ์ศรี และเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกันในทุกยุคทุกสมัย¹⁰

ในบทบัญญัติของอิสลามย่อมมีเหตุผลเสมอ ไม่ว่าอิสลามจะมีการบัญญัติเรื่องใดก็ตามมะฮัรก็เช่น เดียวกัน อัซซุหัยลิกกล่าวว่าเหตุผลในการบัญญัติมะฮัรนั้นเป็นการเปิดเผยความต้องการอย่างจริงใจของฝ่ายชายในการสมรสและการใช้ชีวิตฉันท์สามีภรรยา เป็นการยกย่องและให้เกียรติแก่หญิง เป็นจุดเริ่มต้นของรากฐานแห่งการดำเนินชีวิตคู่อย่างสมเกียรติ เพื่อให้ความตั้งใจในการดำเนินชีวิตคู่ นั้นสมบูรณ์และเป็นการสมรสที่มั่นคง และเพื่อฝ่าย

¹⁰ อัลฮัรบีนี, มุฮนี อัลมุห์ตาญญ์ ซาเราะฮ์ อัลมันฮัจญ์ ดารุลกุฎุลอิสลามียะฮ์ เบรุต 1975 .เล่ม3,

หญิงจะได้เตรียมตัวในสิ่งที่จำเป็นจากเครื่องแต่งการและค่าใช้จ่ายอื่นๆในการสมรส¹¹

อิสลามได้บัญญัติมะฮัรไม่ใช่เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างตัวผู้เป็นภริยากับสิ่งที่มีค่าของสามี แต่มะฮัรคือเกียรติแห่งความดีที่สูงส่งของหญิง ท่านบุรฮานุดดีนได้กล่าวว่า อิสลามได้บัญญัติมะฮัรเพื่อให้เกิดความมีเกียรติแห่งการสมรสไม่ใช่บัญญัติมะฮัรเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเสมือนกับราคาสินค้าจากการซื้อขายหรือเป็นค่าจ้างจากการว่าจ้างเพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้วจำเป็นจะต้องระบุมะฮัรก่อนสัญญาสมรสแต่สัญญาสมรสนั้นต้องใช้ได้โดยไม่ต้องระบุมะฮัรในขณะที่ทำสัญญาสมรส¹²

สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมาแล้วแต่มีความสำคัญและค่าในตัวมันเอง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะมีความแข็งแกร่งหรือมีความอ่อนโยน ผู้ชายและผู้หญิงก็เช่นเดียวกันทั้งสองมีความสำคัญและมีค่าที่แตกต่างกัน ถ้ามองถึงสภาพทั่วไปแล้ว ชายน่าจะใช้กำลังและแข็งแกร่งที่มีอยู่ บังคับและขู่เข็ญเพื่อให้ได้นางมาครอบครอง แต่ด้วยความอ่อนโยนความมีค่าในตัวหญิง จึงทำให้ชายต้องจ่ายอมที่ที่จะต้องสรรหาและสละในสิ่งที่มีค่าเพื่อแลกกับตัวนาง สิ่งนั้นคือมะฮัรที่อิสลามได้กำหนดให้กับชายต้องมอบให้กับหญิงที่เขาสมรส อิสลามได้กำหนดมะฮัรตามสภาพที่เป็นจริงและถูกต้อง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของมนุษย์ทั้งโลก เป็นการเป็นความและรักษาปกป้องสิทธิซึ่งกันและกัน

11 อับดุลฮะยีลี ฟิกฮุลอิสลามีย์ อะอะดีลละตุยฺ ดารุลฟิกริ้ ตามัสกัศ 1989 หน้า 253

12 บุรฮานุดดีน ฮีดาเยซุ ซ้าเราะ บิดาเยตุลมุบตะดี อัลอะมีรรอตุลกูบรา อียิปต์ 1315 เล่ม 2 หน้า 434-435

บทบัญญัติของมะฮัร

มะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบฝ่ายชายต้องจ่ายให้ฝ่ายหญิง เป็นมติดอกจันท์ของนักกฎหมายอิสลาม โดยไม่มีผู้ใดคัดค้าน¹³ อิบนุกุดตามะฮัร กล่าวว่าอิสลามได้กำหนดมะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบในทุกครั้งที่การทำสัญญาสมรสโดยสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยา แต่ทว่าการระบุมะฮัรในขณะที่ทำสัญญาสมรสนั้นไม่ได้เป็นเงื่อนไขในการที่จะทำให้สัญญาสมรสนั้นถูกต้องใช้ได้¹⁴ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ﷻ ว่า

(لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمْ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً)

(البقرة: 236)

ความว่า “ไม่มีบาปใดๆแก่พวกเจ้า ถ้าหากหย่าหญิง โดยที่พวกเจ้ายังมีได้แต่จะต้องพวกนางหรือได้กำหนดมะฮัรใดๆแก่พวกนาง”

อัลลอฮ์ﷻ ได้ยกบาปจากการหย่าในการสมรสที่ไม่ได้ระบุมะฮัร การหย่าหญิงจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ในกรณีที่สัญญามีความถูกต้องสมบูรณ์เท่านั้น ดังนั้นการสมรสโดยไม่ระบุมะฮัรถือว่าใช้ได้ แต่ตามที่กล่าวมาแล้วว่า มะฮัรเป็นสิ่งที่วาญิบสามีต้องจ่ายให้แก่ภรรยาอันเป็นผลของสัญญาสมรส หากไม่ได้ระบุมะฮัรในสัญญาสมรส ก็เป็นหน้าที่ของสามีที่ต้องจ่ายมะฮัรมิซัล เพราะการสมรสจะไม่มีมะฮัรไม่ได้ ดังตรัสของอัลลอฮ์ﷻ ว่า

(وَأَجَلٌ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً)

¹³ อัลนาวาวี อัลมััจญ์มูอฺ ชัรฮุลมัซฮับ 1996 เล่ม 18 หน้า 4

¹⁴ อิบนุกุดตามะฮัร อัลมุฆนีนี มัฏตะบะฮฺตุลมานาร ฮียีปต์ 1367 หน้า 712

(النساء: 24)

ความว่า “และได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าที่นอกเหนือจากนั้นในการที่พวกเจ้าจะแสวงหามาด้วยทรัพย์สินของพวกเจ้าในฐานะเป็นผู้สมรส มิใช่ในฐานะผู้ล่วงประเวณี ดังนั้นหญิงใดที่พวกเจ้าเสพสุขด้วยนางจากบรรดาหญิงเหล่านั้น ก็จงให้แก่พวกนางซึ่งสินตอบแทนแก่พวกนาง

ผู้มีสิทธิในค่ามะฮัร

สิ่งที่เกี่ยวข้องกับค่ามะฮัร มะฮัรเป็นสิทธิของสตรี ฉะนั้นค่ามะฮัรจึงเป็นสิทธิของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิครอบครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียว¹⁵

มะฮัรเป็นสิทธิของภรรยาคนเดียว โดยไม่มีใครมีสิทธิในมะฮัรนั้น มะฮัรเป็นสิ่งที่นางจะเอาไปใช้ในสิ่งที่จำเป็นที่นางจะเอาไปใช้ในสิ่งที่เป็นการต้องการของนาง¹⁶

อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

(وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً)

(النساء: 4)

ความว่า “และพวกเจ้าจงให้แก่บรรดาหญิงซึ่งมะฮัรของนาง ด้วยความเต็มใจ”

¹⁵ อัล ซัรบีนี มุขนี อัลมุห์ตาดญ์ ซาเราะฮ์อัลมันฮัจญ์ ดารุลกุฎบุลอิสลามียะฮ์ เบรุต 1975 หน้า 226

¹⁶ อับดุลการีมชัยดาน อัลมุฟชีซิด ฟิ อะหฺกามิลมัวอะฮ์ มุสตีลาตุรริสาละฮ์ เบรุต 1993 เล่ม 7 หน้า 52

การกำหนดอัตรามะฮัร

นิติศาสตร์อิสลามได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้ เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในของความรวย ความยากจน และแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและคับแคบของแต่ละชนบทรรมนิยมประเพณีในการปฏิบัติ ดังนั้นนิติศาสตร์อิสลามจึงปล่อยเอาไว้อย่างกว้างๆเพื่อปล่อยโอกาสให้แต่ละคนไปตามความสามารถของพวกเขาและตามสภาพของพวกเขา และประเพณีปฏิบัติของพวกเขา ตัวอย่างที่ด้มาในเรื่องนี้ระบุว่าไม่มีการวางเงื่อนไขในมะฮัรนอกจากว่าสิ่งหนึ่งที่มีค่า โดยไม่ต้องพิจารณาถึงความมากหรือน้อย ดังนั้นจึงอนุญาตให้แม้จะเป็นแหวนที่ทำด้วยเหล็กสักวงหนึ่งหรืออินทผาลัมหนึ่งถ้วย หรือด้วยสอนคัมภีร์ของอัลลอฮ์ หรือสิ่งทีคล้ายๆกัน ทั้งนี้เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมหรือพอใจ¹⁷

อัตราต่ำสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับอัตราต่ำสุดของมะฮัรห้าทัศนะดังนี้

1. ทัศนะมัซฮับฮะนะฟียกกล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ สิบดิรฮัม¹⁸
2. ทัศนะมัซฮับมาลิกียกกล่าวว่า มะฮัรที่น้อยที่สุดนั้นคือ สามดิรฮัมหรือ หนึ่งส่วนสี่ดีนาร์หรือที่เหมือนกับทั้งสอง จากสิ่งทีสามารถตี

¹⁷ สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ฟิสิกส์ชุมชนะฮ์ จีระฮ์การพิมพ์ กรุงเทพฯ 2525 เล่ม 3 หน้า 214

¹⁸ เซากานี นัยลุลเอาฏอร มุศฎอฟาอัลฮิลลิล ม.ปพพ อียิปต์ ม.ป.ป เล่ม 6 หน้า 167

ราคาได้จากสิ่งของต่างๆหรือทุกสิ่งทีสะอาดไม่เป็นสิ่งที่สกปรกในด้านกฎหมายอิสลามถือว่าเป็นสิ่งมีค่าจากสิ่งของต่างๆหรือสิ่งหาหิรมทรัพย์ หรือสิ่งหาหิรมทรัพย์ที่กฎหมายถือว่าใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่เครื่องดนตรี หรือเป็นสิ่งที่สามารถจะรับมอบให้กับภริยาได้ มีลักษณะ ชนิต และจำนวนที่ชัดเจน

3. ทศนะมัชฮับซาฟีอีห์ และหัมบะลีย์ ได้กล่าวว่า ทุกสิ่งทีถูกเรียกว่าทรัพย์สิน หรือทุกสิ่งทีสามารถตีราคาด้วยทรัพย์สินได้ ถือว่าใช้เป็นมะฮัรได้ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ¹⁹

4. ท่านอิบนุฮิซาม กล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างทีเป็นสิ่งของใช้เป็นมะฮัรได้ ถึงแม้จะเป็นเมล็ดงาก็ตาม²⁰

5. ทุกสิ่งทีมีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งมีราคาทีมีลักษณะเดียวกัน²¹

ไม่มีการกำหนดอัตรามะฮัรสูงสุดของมะฮัร

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการกำหนดอัตรามะฮัรต่ำสุดของมะฮัร แต่ไม่มีความขัดแย้งกันในการกำหนดอัตราสูงสุดของมะฮัร ดังนั้นอัตรามะฮัรจำนวนเท่าไรก็ได้ทีคู่สามีภริยามีความพึงพอใจ อิบนุกุดามะฮุกกล่าวว่า สำหรับอัตราสูงสุดของมะฮัรนั้นไม่มีการกำหนดโดยมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลาม²²

¹⁹ อัลนะวาเวีย อัลมััจญ์มูอ์ ชัรฮุลมัชฮับ 1996 หน้า482

²⁰ อิบนุฮิซาม มุหฺลีย์ อัลนัศรฺ วัลเซากี เบรุต ม.ป.ป เล่ม 15 หน้า 1687

²¹ อิลนุ กัยยิม ซาดัดมูอาส ฟี ฮุกูม คัยรูลอียาด อัลบานี ซิลฮิลลี ฮียีปต์ 1950 หน้า 178

²² อิบนุกุดามะฮุก อัลมุฆนี มัฏตะบาตุลมานาร ฮียีปต์ 1367 หน้า 681

1.2สภาพและปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ใน ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จากการศึกษาเรื่อง มะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและ ปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัด ยะลา ผู้วิจัยได้

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเลือกสัมภาษณ์ ครอบครัวมุสลิมที่มีบุตรสาวแล้ว ยี่สิบครอบครัว เพื่อให้ได้มาซึ่ง ข้อมูล

หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ สภาพและปัญหามะฮัรการปฏิบัติใช้จริง ในสังคม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สรุปผลการวิจัยดังนี้

1.ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร ส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจใน ความหมายของมะฮัรตามบทบัญญัติในกฎหมายอิสลามพอสมควร สามารถบอกความหมายของมะฮัร สิทธิการเรียกมะฮัรร่วมกับการ กำหนดสิ่งที่สามารถมากำหนดเป็นมะฮัรได้

2.ด้านผู้ที่มีบทบาทและสิทธิในการกำหนดมะฮัร ส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวที่มีบุตรสาวที่แต่งงานแล้ว สามารถที่จะอธิบายและ เข้าใจในบทบาทและสิทธิของตัวบุคคลในการกำหนดมะฮัร รวมถึงอำนาจการครอบครองมะฮัร

3.ด้านสภาพและปัญหาในการกำหนดมะฮัร ส่วนใหญ่แล้ว ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว สามารถมองเห็นสภาพและ ปัญหา และอธิบายสภาพที่เป็นจริงในสังคม ที่มีผลต่อการนำไปใช้ จริงในการกำหนดมะฮัร โดยจะอธิบาย ถึงสังคมปัจจุบันการ กำหนดมะฮัรจะมีแนวโน้มขึ้นสูงโดยใช้การศึกษา ฐานะฝ่าย

ผู้หญิงและตำแหน่งทางสังคมของฝ่ายหญิงเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้เกิดปัญหาการแต่งงานช้าลงในหมู่หนุ่มสาว เกิดปัญหาหนี้สินหลังแต่งงาน สืบเนื่องจากมะฮัรสูง มีการหนีไปแต่งงาน หรือไม่ก็อยู่แบบไม่แต่งงาน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลต่อครอบครัวและสังคมต่อไป

2.อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับมะฮัรตามกฎหมายอิสลาม สภาพและปัญหาการปฏิบัติใช้ของมุสลิมตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่าไม่สอดคล้องตามกฎหมายอิสลาม โดยกฎหมายอิสลามแล้ว กำหนดไว้ว่า

1.มะฮัรคือทรัพย์สินค่าสมรสที่ชายต้องการชำระให้แก่สตรีอันเนื่องมาจากการสมรส จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีบุตรสาวแต่งงานแล้ว จะเรียกค่ามะฮัรเป็นเงินตรา โดยจะระบุค่ามะฮัรเป็นเงิน และทรัพย์สินที่มีค่าเช่น ทองรูปพรรณ ที่ดิน เป็นต้น

2.มะฮัรเป็นสิทธิของภรรยาเพียงผู้เดียวเท่านั้น จากการศึกษาพบว่า มะฮัรที่ฝ่ายชายมอบให้ฝ่ายหญิงในการสมรส ฝ่ายหญิงเป็นผู้ครอบครองในมะฮัรทั้งหมด แต่จะมีบ้างที่ภรรยาจะมอบให้กับบิดามารดา เพื่อเป็นการตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีการสมรส

3. การกำหนดค่ามะฮัรตามกฎหมายอิสลามไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความสามารถของสามี และให้คำนึงถึงความเหมาะสม ความบารอเกาะฮ์ที่เป็นฮิกมะฮ์หลังจากที่ได้แต่งงานแล้ว จากการศึกษาครั้งนี้ การกำหนดมะฮัรในตำบลลิลิตล อำเภอมือเมือง จังหวัดยะลา มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยใช้สภาพของฝ่ายหญิงเป็นที่ตั้ง เช่น มีการกำหนดมะฮัรตามการศึกษา ฐานะ หน้าที่การงานของฝ่ายหญิง และตำแหน่งทางสังคมของครอบครัวฝ่ายหญิงเป็นตัวกำหนดค่ามะฮัร ซึ่งมีผลต่อความสามารถของฝ่ายชายในการหามะฮัร ทำให้หนุ่มสาวแต่งงานกันช้าลง มีหนี้สินที่เกิดจากมะฮัรตามมาหลังแต่งงาน และมีการแต่งงานที่ไม่ผ่านจากการยินยอมของครอบครัวมากขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การกำหนดอัตรามะฮัรไม่ควรให้มีอัตราที่สูงเกินไป และให้เหมาะสมด้วยกันทั้งสองฝ่าย ตลอดจนไม่ควรกำหนดอัตรามะฮัรตามกระแสของสังคม ทั้งนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้ทั้งสองฝ่ายได้มีการแต่งงานและอยู่ด้วยกันในชีวิตคู่อย่างมีความสุขแนะนำควรคำนึงถึง

1. ให้คำนึงถึงความรักของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง
2. ให้คำนึงถึงสภาพของฝ่ายชาย

3. ให้คำนึงถึงความบาราเกาะห์และอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

สมาคมศิษย์เก่าอาหรับแห่งประเทศไทย 2542 พระหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย.

อัลมะดีนะฮ์ : ศูนย์กษัตริ์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.

มัสลัน มาหะมะ. แต่งงานง่าย ซินายาก. มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.

อิสมาแอ อาลี 2545 กฎหมายอิสลามเบื้องต้น วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาลัยเขตปัตตานี.

อรุณ บุญชม. ม.ป.ป อัลฟีกฮ์ (นิติศาสตร์อิสลาม) เล่ม 4 กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.

al-Dādir Abū al-Baroqah . 1392. Shar al-Saqhir Eqypt Dar al-maā-rif.

al-Dusuqi Samsudin bin Muhammad. 1998. Hashiah al-Dusuqiah al-Sharal. Kabir.Egypt Dar al-maa-rif.

Ibnū Kuddāmah .1367 . Al – mughny Egypt Maqtabatul manār.

Muhammad Ibnu Ali shukany. Nailu al-awtar . Egypt al-Nāwāwi. 1996. Al-Mujmusharmuhazab. Bierut : Dar-fikir.

Sayyid Qutub. 1917. Fī Zilal al-qurān . Dār al shuq.

al-Shafie. 1973. Al-um. Bierut Dar-Ma'aarif.

หนังสือที่แปล

ยูซุฟ ก้อรฎอวี. หะลาลและหะรอมในอิสลาม พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสืออิสลามกรุงเทพฯ.

วิทยานิพนธ์

ยะโกบ เสมอภพ. 2549. การศึกษาบทบัญญัติกฎหมายอิสลามและการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับมะฮัรกรณี ศึกษา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มะลึกรี กาเจ. 2548. ศึกษาเปรียบเทียบมะฮัรในกฎหมายอิสลามตามทัศนะมัซฮับทั้งสี่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.